

Helge Jonsson
Samordningskansliet
Tfn: 063-14 76 36
E-post: helge.jonsson@regionjh.se

2016-06-15

Dnr RS/536/2016

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Svar på remiss av betänkandet Låt fler forma framtiden, SOU 2016:5

Region Jämtland Härjedalen lämnar följande synpunkter på betänkandet av 2014 års demokratiutredning – Låt fler forma framtiden – SOU 2016:5.

Utredningens undersökningar visar att det politiska intresset och engagemanget hos medborgarna är stort och att stödet för och tilltron till demokratin är starkt. Dock visar underökningarna att den politiska ojämlikheten ökar.

Utredningen föreslår ett nytt mål för demokratipolitiken - En hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande. Målsättningen med en hållbar demokrati uppnås genom specifika delmål. Region Jämtland Härjedalen anser att målet borde uttryckas mer precist utifrån vad utredningen menar med hållbar; att det finns starka offentliga institutioner som kan fatta beslut effektivt, rättssäkert och transparent, och med delaktighet och inflytande; att procedurerna är utformade så att de ger medborgarna och det civila samhället möjlighet att delta i och påverka det politiska beslutsfattande både genom allmänna val och mellan valen. Om så sker skapas förtroende för institutionerna och procedurerna hos medborgarna vilket är en grund för att bibehålla det demokratiska styrelseskicket.

Region Jämtland Härjedalen tillstyrker utredningens förslag att en maktutredning tillsätts för att sammanställa kunskap om hur maktförhållandena i det svenska samhället har förändrats sedan millennieskiftet och för att analysera hur pågående samhällsförändringar kan påverka maktförhållandena på sikt. Kunskap om detta är bra för att kunna vidta de åtgärder som behövs för att stödja det demokratiska styrelseskicket.

Utredningen föreslår många åtgärder på olika nivåer i samhället. Region Jämtland Härjedalen svarar på de förslag som berör kommuner och landsting/regioner mer i detalj.

Region Jämtland Härjedalen vill framhålla de politiska partierna som särskilt viktiga i det demokratiska styrelseskicket eftersom de har nomineringsrätten till de politiska uppdragen i valen och därmed har närmare till den formella rätten att styra vilka frågor som ska på dagordningen. Det är viktigt att de politiska partierna har förutsättningar för

att fullfölja det uppdraget och att de har förtroende hos allmänheten. Med hänsyn till medborgarnas ändrade sätt att påverka politiken bör partierna ha ekonomiskt stöd från det allmänna så att de inte är hänvisade till intäkter i form av medlemsavgifter och andra bidrag från enskilda. Stödet måste vara utformat så att det tydligt stödjer demokratiuppdraget och att det redovisas öppet så att medborgarna har insyn i och kan kontrollera hur det används.

Utredningens förslag om de förtroendevaldas villkor är bra. Region Jämtland Härjedalen tillstyrker förslaget att fullmäktige får besluta att en förtroendevald för behålla sitt uppdrag trots att valbarheten upphör och förslaget att i kommunallagen föra in en bestämmelse om att landsting och kommuner ska verka för att de förtroendevalda kan fullgöra uppdraget under trygga och säkra former.

Region Jämtland Härjedalen tillstyrker förslaget att ge möjlighet till föräldraledighet och ledighet på grund av nedsatt förmåga på grund av sjukdom och ekonomiska förmåner i samband med det. Dock borde det övervägas om inte förtroendevalda borde omfattas av de allmänna reglerna om ersättning vid föräldraledighet och nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Utredningen har inte anfört några bärande skäl för att det inte skulle kunna ske och det skulle innebära att alla berörda förtroendevalda omfattades av samma regler. Det förslag som nu ligger medför att det kan bli ca 400 olika regelsystem eftersom det är upp till varje kommun och landsting/region att besluta om förmånerna.

Staten har också ett ansvar för att se till att ersättningssystemen för arbetslöshet och nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom är anpassade till de regler som gäller för förtroendevaldas rätt ersättning för förlorad arbetsförtjänst och andra förmåner vid fullgörande av uppdraget. Dagens regler försvårar, för att inte säga gör det omöjligt, för en arbetslös eller sjukskriven att vara förtroendevald på grund av ersättningssystemens utformning.

Region Jämtland Härjedalen instämmer inte i bedömningen att det skett en maktförskjutning i kommuner och landsting/regioner mellan fullmäktige och fritidspolitikerna och styrelsen och de förtroendevalda som fullföljer uppdraget på heltid. Maktfördelningen följer av kommunallagens reglering av styrningen av kommunen eller landstinget/regionen. Fullmäktige är det yttersta beslutande organet och har inga förvaltande och verkställande uppgifter. Maktfördelningen styrs av vem som har rätt att väcka ärende i fullmäktige och beredningstvången för ärenden i fullmäktige. Att inte ha beredningstvång skulle ge fullmäktige större handlingsutrymme, men det skulle få andra klart mer negativa konsekvenser för styrningen av verksamheten. Professionaliseringen både inom politiken och i beredningen av ärenden är nödvändig med hänsyn till verksamhetens omfattning och komplexitet och medborgarnas berättigade förväntningar och krav på en effektiv verksamhet.

Utredningen lämnar flera rekommendationer om den lokala politikens organisering. Bland annat framförs synpunkten att fullmäktige kan stärka sin roll genom utökad granskning av den interna maktutövningen och att fullmäktige bör besluta om uppdragsbeskrivning för ordförandena i styrelsens och nämnderna samt de förtroendevalda som är engagerade på heltid eller betydande del av heltid. Utredningen lämnar inget lagförslag om detta vilket är bra. Det politiska uppdraget är ett förtroendeuppdrag som inte

kan jämföras med en anställning, utan vilar på de politiska partiernas, och ytterst på väljarnas, förtroende för valda ledamöter. Uppdragsbeskrivning kan inte heller sammanblandas med nämnders eller styrelsers Reglementen som enbart behandlar formalia.

Förslaget att ge möjlighet att hålla allmänpolitisk debatt i fullmäktige är bra och Region Jämtland Härjedalen tillstyrker förslaget.

Utredningens kartläggning över hur medborgardialog och samråd används idag visar att det förekommer många olika former för dialog och samråd. Utredningen pekar på de möjligheter och risker som finns för demokratins legitimitet när man använder dialoger. Utredningens förslag att införa en bestämmelse i kommunallagen om att fullmäktige ska verka för att medlemmarna har förutsättningar att delta och framföra synpunkter inför beslut är i och för sig bra, men som utredningens kartläggning visar förekommer dialog och samråd redan idag. Det kan därför ifrågasättas om den föreslagna bestämmelsen är nödvändig eller ändamålsenlig även om den kan sägas vara uttryck för en demokratisk princip.

Kommunallagen innehåller idag möjlighet för kommuner och landsting/regioner att regler för medborgarförslag. Utredningens kartläggning av användningen av medborgarförslag visar att det har haft begränsade demokratieffekter och använts i begränsad omfattning. Det kan ifrågasättas om förslaget att ändra namn och göra det obligatoriskt får någon positiv effekt på demokratin. Region Jämtland Härjedalen avstyrker förslaget.

Region Jämtland Härjedalen är positiv till att ge unga delaktighet och inflytande i samhället. Delaktighet och inflytande kan ske på många sätt. Det är viktigt att de möjligheter till inflytande som ges är utformade så att de inte ställer för stora krav på ansvarstagande åtminstone för de som inte är myndiga.

Region Jämtland Härjedalen avstyrker utredningens förslag till försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder i kommunala val. Utredningens förslag innebär att rösträtten skiljs från valbarheten. Rösträtten bör dock vara knuten till valbarheten och inte skiljas åt. Rösträtten är knuten till ansvar för resultatet av röstningen. Rösträttsåldern bör därför vara knuten till myndighetsåldern som är den ålder då man anses vara kapabel att ta ansvar för sina handlingar och därmed ha rätt att företa alla rättshandlingar.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Margareta Winberg
Regionfullmäktiges ordförande

Björn Eriksson
Regiondirektör